

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

**ОТЧЕТ
ЗА 2019 – 2022г.
ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО НА
АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ 2018 – 2024г.**

София, 2023г.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ -----	3
ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОТЧЕТА -----	4
ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА МЕРКИТЕ -----	4
1. МЕРКИ В СЕКТОР БИТОВО ОТОПЛЕНИЕ -----	4
2. МЕРКИ В СЕКТОР ТРАНСПОРТ -----	11
3. ХОРИЗОНТАЛНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕРКИ -----	14
4. НАПРЕДЪК ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО И НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ФИНИ ПРАХОВИ ЧАСТИЦИ--	16
ЗАКЛЮЧЕНИЕ-----	19

ВЪВЕДЕНИЕ

Основен проблем на национално ниво по отношение на качеството на атмосферния въздух (КАВ) е регистрирането на наднормени нива на фини прахови частици (в случая, ФПЧ₁₀) в редица населени места в страната. Предвид естеството на проблема, основните компетенции по постигане и поддържане на определеното от законодателството качество на атмосферния въздух (КАВ) са на местните власти – общините имат основна роля за постигане и поддържане на необходимото КАВ на тяхната територия. Тези от тях, в които е установено наднормено замърсяване, са длъжни да разработят и изпълняват програми за подобряване на КАВ и достигане на установените норми, съгласно чл.27 от *Закона за чистотата на атмосферния въздух* (ЗЧАВ). Това са програми, в които се определят източниците на замърсяване, мерките, които трябва да бъдат изпълнени по отношение на тях и сроковете за това. Постигането на изискванията на законодателството е свързано с идентифициране и прилагане на мерки в различни сектори на обществения живот като битово отопление, транспорт, енергетика, индустрия и др., за които са отговорни различни управленски структури. Както показва опитът, последното в редица случаи е източник на допълнителни затруднения при решаването на проблема.

Основните причини за превишенията на нормите за съдържание на ФПЧ₁₀ в атмосферния въздух, съгласно анализите от общинските програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми, са битовото отопление през зимния сезон (използването на въглища и дърва, както и на стари и неефективни горивни устройства) и автомобилният транспорт (стар автомобилен парк). Социално-икономическите фактори също играят ключова роля по отношение на КАВ в страната. Нивата на доходите са причина значителен сегмент от обществото да решава проблема с отоплението през зимния период като изгаря в остарели и неефективни устройства най-евтините и съответно с най-лошо качество горива, които са достъпни. Трябва да бъде споменат и друг обективен фактор със значително влияние – географските и климатични особености.

Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018–2024г. (НППКАВ) е приета с Решение № 334 на Министерския съвет от 07.06.2019 г. Програмата е разработена въз основа на сключено на 28 септември 2016г. „Споразумение за предоставяне на консултантски услуги между Министерството на околната среда и водите и Международната банка за възстановяване и развитие в подкрепа на управлението на качеството на въздуха“. Споразумението е ратифицирано със Закон от Народното събрание (обн., ДВ., бр.101 от 20.12.2016г.). Разработването на проекта на Националната програма е финансирано със средства от Оперативна програма „Околна среда 2014-2020“.

Във връзка със споменатите по-горе компетенции на местните власти, в случаите на установено нарушено качество на въздуха всички общини са разработили и изпълняват общински програми. По различни причини обаче (липса на административен капацитет, липса на ангажираност, липса на средства, много тежки начални условия и др.), изпълнението на тези програми няма необходимата ефективност и не води до постигане на необходимото КАВ. Именно в тази връзка главна цел на НППКАВ 2018-2024г. е идентифициране на основните източници на замърсяване и определяне на комплекс от мерки на национално ниво, чието приложение да подпомогне общините и да доведе до постигане на съответствие с нормите за фини прахови частици, съгласно изискванията на Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година (ОВ, L 152, 11.06.2008г.,

стр.1 - 44) относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа и действащото национално законодателство в областта на КАВ, в най-кратък възможен срок, но не по-късно от 2024г.

Националната програма предлага мерки за достигане на целта чрез намаляване на емисиите на първични ФПЧ₁₀ от идентифицираните основни източници – битово отопление на твърди горива и транспортния сектор (основно дизелови автомобили). С изпълнението на мерките в програмата се цели в общините с нарушено качество на въздуха да се намалят нивата на ФПЧ₁₀ и да бъдат достигнати установените в законодателството норми. Очаква се също изпълнението на мерките по програмата да доведе до намаляване на емисиите на ФПЧ_{2.5} и полициклични ароматни въглеводороди, с което да се постигнат допълнителни ползи за човешкото здраве. За изпълнението на програмата е идентифицирана необходимост от активното участие, освен на Министерство на околната среда и водите, на няколко други министерства, изпълнителни агенции, както и на засегнатите общини.

Трябва да бъде подчертано, че Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018 – 2024г. **не води до изземване на компетенции и поемане на задължения на местните власти от страна на държавата**, а предлага прилагането на политики и мерки на национално ниво, за които е установено, че общинските власти, по различни причини, не са в състояние да приложат самостоятелно. За успешното прилагане на политиката за подобряване на качеството на въздуха и постигане на реални резултати се изисква екипна работа с активното участие на всички заинтересовани страни – министерства, агенции, общини и не на последно място личните усилия на всеки гражданин.

ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОТЧЕТА

Настоящият отчет е разработен в съответствие с изискванията на чл.27а, ал.4 от ЗЧАВ, съгласно който изпълнението на програмата се отчита ежегодно пред Министерски съвет.

ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МЕРКИТЕ

1. МЕРКИ В СЕКТОР БИТОВО ОТОПЛЕНИЕ

Мерките, които са предложени в НППКАВ, са насочени най-вече към промяна на начина за битово отопление чрез:

- По-ранно въвеждане в сила, от 1 януари 2020г., на изискванията на Регламент за 2015/1185 за битовите отоплителни уреди на твърдо гориво към Директива 2009/125/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009г. за създаване на рамка за определяне на изискванията за екодизайн към продуктите, свързани с енергопотреблението (т.н. Директива за екодизайн);

- Въвеждане на изисквания за качеството на въглищата и брикетите за битово отопление;

- Преустановяване на практиката за продажба на дърва за огрев според теглото им;

- Ограничаване на периода, в който може да се извършва директен добив на дърва за огрев от населението;

- Ограничаване на периода за доставка на дърва за огрев от общините и държавните предприятия;

- Промени в ЗЧАВ с цел разширяване на правомощията на общините по отношение на въвеждането на Зони с ниски емисии;
- Задължително поетапно извеждане от употреба на печки и котли на твърдо гориво, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн – подготвителни дейности;
- Задължително поетапно извеждане от употреба на печки и котли на твърдо гориво в периода 2020-2024г. в общините с нарушено качество на въздуха, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн, и замената им с други средства за отопление. Премахване на уредите и:
  - а) Повторно свързване на домакинствата към газоразпределителната или топлофикационната мрежа, където е налична или ново свързване, ако е рентабилно или
  - б) Подмяна на уредите с такива, които отговарят на нормите за екодизайн.

Мярка: Въвеждане в сила от 1 януари 2020г. на Регламент (ЕС) 2015/1185 за битовите отоплителни уреди на твърдо гориво с мощност по-малка от 50 kW (Директива за екодизайн)

Мярката е в подкрепа на поетапното извеждане от употреба на стари отоплителни уреди (печки), които не съответстват на изискванията на регламента, и за замената им с варианти за отопление, водещи до емитирането на по-малко вредни вещества. За нейното прилагане през 2019г. Министерство на икономиката изготви проект на постановление на Министерския съвет (ПМС) за изменение и допълнение на *Наредбата за допълнителните мерки, свързани с прилагането на регламенти, приети съгласно чл. 15 от Директива 2009/125/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 октомври 2009 г. за създаване на рамка за определяне на изискванията за екодизайн към продуктите, свързани с енергопотреблението*, с които да се осигури по-ранно прилагане на Регламент 2015/1185. Доколкото Регламентът за екодизайн влиза в сила за целия Европейски съюз от 1 януари 2022г., до тази дата, той на практика следваше да бъде национален акт, във връзка с което проектът на ПМС беше нотифициран по реда на *Директива (ЕС) 2015/1535 на Европейския парламент и на Съвета от 9 септември 2015 година установяваща процедура за предоставянето на информация в сферата на техническите регламенти и правила относно услугите на информационното общество (Директива (ЕС) 2015/1535)*. На 11 декември 2019г. Европейската комисия изпрати становище във връзка с нотификацията, съгласно което предлаганата мярка може да създаде пречки за свободното движение на стоки в рамките на вътрешния пазар. Проблем се оказа това, че печките на твърдо гориво попадат и в обхвата на Регламент (ЕС) № 305/2011 за строителни продукти (Строителния регламент). В становището на ЕК е посочено, че държавите-членки нямат право да определят каквито и да било допълнителни изисквания за предлагането на пазара на строителни продукти, обхванати с хармонизираните стандарти, съгласно разпоредбите на Строителния регламент.

Във връзка с горното, след анализ от страна на МИ на двата регламента и на становището на ЕК е установено, че отразяването на бележките на ЕК означава, че в проекта на наредбата трябва да бъдат заложили хармонизираните стандарти и показателите за емисиите от Строителния регламент, което обаче няма да отговори на съответните изисквания на НППКАВ. Така на практика необходимостта от спазване на изискванията на законодателството на ЕС доведе до блокиране на по-ранното въвеждане на изискванията на Регламент 2015/1185, заедно с постигането на очаквания положителен ефект от него. Изискванията на регламента влязоха в сила в първоначално предвидения срок, от 1 януари 2022г.

Мярка: Въвеждане на изисквания за качеството на въглища и брикети, използвани за битово отопление

За изпълнението на мярката бе приет и обнародван в „Държавен вестник“, бр.1 от 03 януари 2019г. Закон за изменение и допълнение на ЗЧАВ, с който се въвеждат разпоредби за изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, в това число контролът за спазване на изискванията за качеството при тяхното пускане или предоставяне на пазара, и разпространението им. Въведени са основания за приемане на наредба, определяща изискванията, въведена е забрана за разпространение на твърди горива, които не отговарят на изискванията за качество, както и забрана за разпространението на твърди горива от лица и/или обекти, които не са вписани в публичен регистър, създаден специално със закона. За контролен орган е определена Държавната агенция за метрологичен и технически надзор. Подробните изисквания са разписани в проект на ПМС, който е нотифициран по реда на Директива (ЕС) 2015/1535 пред ЕК (2019/529/BG).

С Постановление № 22 на Министерския съвет от 17 февруари 2020г. е приета *Наредба за изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, условията, реда и начина за техния контрол*, обнародвана в „Държавен вестник“, бр. 15 от 21 февруари 2020 г., в сила от 22 март 2020г. С наредбата са въведени норми за допустимо съдържание на обща сяра (до 1,3%), пепел (до 15%) и обща влага (до 20%) във въглищата и брикетите произведени от въглища, използвани за битово отопление. На тези изисквания трябва да съответстват всички пуснати, предоставени на пазара, пакетирани, етикетирани и разпространявани в Република България въглища и брикети от въглища за битово отопление, което на практика означава, че е въведен задължителен стандарт за качество. С въведените изисквания за пакетирани и етикетирани на твърдите горива се осигурява ефективен контрол и проследимост на продуктите в цялата мрежа на разпространение. Определен е редът за оценяване на съответствието с изискванията за качество от лицата, които пускат на пазара твърди горива. Определени са условията, редът и начинът за контрол на качеството на тези горива. Отчет по прилагане на Наредбата за изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, условията, реда и начина за техния контрол с конкретни резултати и данни се предоставя в Годишен отчет¹ на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор.

Мярка: Въвеждане на организационни мерки по отношение на дървесината, използвана за битово отопление, в т.ч. преустановяване на практиката за продажба на дърва за огрев според теглото им; ограничаване на периода, в който може да се извърши директен добив на дърва за огрев от населението и ограничаване на периода на доставка на дърва за огрев от общините и държавните предприятия

- **Ограничения за съдържанието на влага**

С приетия и обнародван в „Държавен вестник“, бр.1 от 3 януари 2019г. ЗИД на ЗЧАВ в Заключителните разпоредби е дадено основание в шестмесечен срок от влизането в сила на закона министърът на земеделието, храните и горите да издаде наредба за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление. В изпълнение на тази разпоредба е *приета Наредба № 6 от 7 октомври 2019г. за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление*, издадена от министъра на земеделието, храните и горите, обнародвана в ДВ, бр.81 от 15 октомври 2019г. Разпоредбите на наредбата се прилагат в общини или части от тях, на чиито територии са регистрирани превишения по показател ФПЧ₁₀ на

¹ <https://www.damtn.government.bg/za-nas/za-agentsiyata/godishni-i-periodichni-otcheti/godishen-otchet/>

средногодишната норма или на допустимия за годината брой превишения на средноденонощната норма. С Наредбата е въведено определение за суха дървесина, това е дървесината с абсолютна влажност не повече от 30%. С оглед спазване на това условие е въведено задължение за продавача на дървесина да информира потребителя за съответната категория според това дали дървесината се определя като суха или сурова. В приложение към наредбата са посочени минималните срокове за естествено просушаване на сурова дървесина. За създаване на предпоставки за изпълнение на посочените минимални срокове за естествено просушаване на дървесина с писмо на Министерството на земеделието, храните и горите през 2020г. са дадени указания на директорите на държавните предприятия по *Закона за горите* за по-ранно стартиране на ежегодната организация от тяхна страна за осигуряване на дърва за населението. Издадена е Заповед № ЗАП-142/14.02.2020г. за промяна на образца на превозният билет (ПБ) за транспортиране на дървесина по чл.211 от *Закона за горите*, като е въведен като задължителен реквизит посочването на категориите „суха“ или „сурова“ за транспортираната със съответния ПБ дървесина. В тази връзка на 17.04.2020г. е въведен актуализиран софтуер за издаване на ПБ.

В изпълнение на разпоредбите на Наредба № 6 от 7 октомври 2019г., редица местни власти предприемат действия за информиране на населението за изискванията към дървесината за битово отопление, като публикуват информация на интернет страниците си.

• **Преустановяване на практиката за продажба на дърва за огрев според теглото им**

Приета е промяна в *Наредба №1 от 30.01.2012г. за контрола и опазването на горските територии* (публикувана в ДВ, бр.89 от 12.11.2019г.), с която е отпаднала възможността за измерване и вписване в ПБ на дървата за огрев в мерна единица килограм (чл.14в, ал.2).

Към настоящия момент е възприета дългогодишна утвърдена практика за продажба на дърва за огрев в пространствен кубически метър, а не по тегло на тон. В сключените договори за продажба на дървесина, включваща асортимент дърва за огрев, е включен с препоръчителен характер *Български държавен стандарт БДС 773-94 Дърва за отопление, суха дестилация и овъгляване, К 15/1994г.*, в който подробно са указани и правилата за приемането и измерването им. Планираното за 2021г. изменение и допълнение на *Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии – държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти*, към момента все още не е реализирано поради предварително несъгласуване на проекта от Агенцията за обществените поръчки. Остава в сила намерението на Министерството на земеделието при инициране на нов или изменение на подготвения проект да се включат текстове, изрично забраняващи продажбата на дърва за горене, добити от държавни и общински гори, на физически лица в мерна единица тон.

• **Ограничаване на периода, в който може да се извърши директен добив на дърва за огрев от населението**

През изминалите години традиционно, през есенния период на годината се наблюдава повишено търсене на дърва за огрев, независимо от ежегодно отправяните призови от страна на Министерството на земеделието към населението да се снабди с необходимите им количества дървесина за отопление през пролетно-летния сезон, когато търсенето не е толкова голямо, цените от търговците са по-ниски, както и с цел осигуряване на време за просушаване на дървесината, във връзка с мерките за опазване чистотата на атмосферния въздух. Предвид нарастващите цени на останалите енергоносители обаче, от втората половина на 2021г. насам, според информация от Изпълнителна агенция по горите, част от населението се пренасочва или завръща към закупуване на дърва за огрев, което е довело до необходимостта от формиране на

допълнителни обекти за добив на дърва за огрев за местно население. Това е наложило реорганизация в работата на териториалните поделения на Държавните предприятия – горските и ловни стопанства, които е необходимо целогодишно да възлагат допълнителни обекти, с оглед по възможност да бъдат задоволени нуждите на населението.

• Ограничаване периода на доставка на дърва за огрев от общините и държавните предприятия

Спазването на разпоредбите на Наредба № 6/2019г., приложими за общини или части от тях, на чиито територии са регистрирани превишения по показател фини прахови частици, както и за създаване на предпоставки за изпълнение на посочените минимални срокове за естествено просушаване на сурова дървесина, вече се отбелязва в изричните указания на ресорния заместник-министър на земеделието до директорите на държавните предприятия по *Закона за горите*. През настоящата 2022г. те са отразени в писмо на Министерството на земеделието за създаване на своевременна организация за осигуряване на дърва за огрев за населението за отоплителен сезон 2022/2023г. Както е посочено в горната точка, предвид постоянно нарастващия брой правоимащи домакинства, недостатъчния брой дърводобивни фирми, форсмажорни обстоятелства по време на пандемия, наличието на обективната невъзможност за дългосрочно съхранение и опазване от посегателства на големи количества добита дървесина на временни горски складове в горските територии, както и трудности с осигуряване на транспорт, според Министерството на земеделието, трудно може да бъде ограничен периода на доставка на дървата за огрев.

Мярка: Промени в Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ) с цел разширяване на правомощията на общините по отношение на въвеждането на Зони с ниски емисии (ЗНЕ), включително уведомяване на ЕК

Промените са направени в чл.28а чрез Закон за изменение и допълнение на ЗЧАВ (обн., ДВ, бр.1 от 03.01.2019г.), с което е създадена възможност на местната власт да приема мерки за ограничаване употребата на определени видове горива или уреди за отопление, да създава зони с ниски емисии на вредни вещества на територията на цялата община или на част от нея, да ограничават движението на моторни превозни средства или на определени категории моторни превозни средства. Впоследствие от законодателя са направени изменения и допълнения относно въвеждане на правомощие по издаване на наредба от общинския съвет с оглед ефективно прилагане на чл.28а от ЗЧАВ (обн., ДВ, бр.18 от 2 март 2021г.).

Мярка: Задължително поетапно извеждане от употреба на печки и котли на твърдо гориво, които не отговарят на изискванията на регламентите за екодизайн (включително ЗНЕ)

Изпълнението на проекти и дейности, които съответстват на тази мярка в сектор битово отопление, предвидена в НППКАВ, стартира в рамките на обявената в края на 2018 г. процедура № BG16M1OP002-5.003 „Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух“ на Оперативна програма „Околна среда“ 2014 – 2020 г. Бенефициенти по процедурата са общини с нарушено качество на атмосферния въздух по показател фини прахови частици: Бургас, Видин, Димитровград, Монтана, Пловдив, Смолян, Горна Оряховица и Столична община. Стойността на сключените 8 договора за безвъзмездна финансова помощ по процедурата възлиза на 129 777 977,38 лв. Подписаните договори са в процес на изпълнение, като крайният срок за изпълнение на дейностите е 31.12.2023 г. В рамките на процедурата се разработват двуетапни проекти. При изпълнението на първия етап се подкрепят подготвителни дейности

(проучвателни, информационни кампании, както и визия и механизми за същинското реализиране на дейностите по проекта). Вторият етап е реализиране на същинските инвестиционни мерки, адресиращи основния източник на замърсяване на въздуха. С процедурата се осигурява финансиране на мерки, насочени към намаляване нивата на ФПЧ₁₀ от битовото отопление, чрез подмяна на отоплителни устройства на твърдо гориво (дърва и въглища) с:

– друг вид отоплителни устройства: на газ; използващи електричество; на пелети или друг вид дървесна биомаса/изкопаемо твърдо гориво, когато новите устройства отговарят на техническите параметри за екодизайн;

– с алтернативни източници на топлинна енергия – свързване или възстановяване на връзката към топлофикационна система или газоразпределителна мрежа.

Първият етап на подготвителни дейности по процедурата е приключил. По-долу е представена информация за изпълнението на проектите към края на 2022 г.:

Община Бургас – Определени са допустими зони за прилагане на дейностите по проекта, както и допустимите отоплителни уреди (котли и камини на пелети, природен газ, на ел. енергия); Подадени са 2 082 заявления за интерес от домакинствата; Обявено е класиране на 964 бр. одобрени кандидати; Сключени са 633 договора с домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Подменени са 490 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Община Видин – Подадени са 4 334 бр. заявления за интерес. Одобрени са 3 660 броя домакинства. Сключени са 3 556 договора с домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Избрани са изпълнители за реализиране на подмяната на отоплителните устройства. Подменени са 430 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Община Димитровград – общината има сключен договор за доставка, монтаж, тестване и въвеждане в експлоатация на климатици за битово отопление;; Подадени са 3 725 бр. заявления за интерес. Обявено е класиране на 3 006 бр. одобрени кандидати. Сключени са 1 840 договора с домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Подменени са 1 142 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Община Монтана – Подадени са 841 бр. заявления за интерес. Обявено е класиране на 721 бр. одобрени кандидати. Сключени са 254 договора с домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Подменени са 156 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Община Пловдив – Подадени са 2 961 бр. заявления за интерес. Обявено е класиране на 1 978 бр. одобрени кандидати. Сключени са 1 013 договора с домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Подменени са 464 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Община Смолян – Подадени са 3 149 бр. заявления за интерес. Обявено е класиране на 2 502 бр. одобрени кандидати. Сключени са 442 договора с домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Подменени са 298 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Община Горна Оряховица – към 31.05.2022 г. е приключило изпълнението на първия етап на проекта. Обявявани са процедурите за избор на изпълнители на предвидените за Етап 2 дейности, свързани с реалната подмяна. Подадени са 1 584 бр. заявления за интерес. Обявено е класиране на 1 315 бр. одобрени кандидати;

Столична община – Проведена е процедура по ЗОП за доставка, монтаж, въвеждане в експлоатация и гаранционно обслужване на отоплителни устройства за битово отопление на пелети, на природен газ, на електричество и радиатори и са сключени договори с изпълнители; Подадени са 8 882 бр. заявления за интерес. Обявено е класиране на 7 116 бр. одобрени кандидати. Сключени са 7 116 договора с

домакинства за подмяна на топлоуреди на твърдо гориво. Подменени са 4 574 бр. отоплителни уреди на дърва и/или въглища с екологични алтернативи.

Общият брой на подадените заявления за интерес към осемте общини е 27 558. Сключените договори с домакинства са 14 854 (включително за колективни решения). Броят на подменените отоплителни уреди на твърдо гориво с екологични алтернативи е 7 554.

Прогнозната стойност на спестените емисии ФПЧ10 в резултат на изпълнението на проектите по процедурата е 675 т/г.

В процес на изпълнение е и Интегриран проект (ИП) „Българските общини работят заедно за подобряване на качеството на атмосферния въздух” LIFE17 IPE/BG/000012 – LIFE IP CLEAN AIR², финансиран по Програма LIFE на Европейския съюз. Обхватът на дейностите по проекта е в синхрон с основната мярка и времевата рамка на НППКАВ по отношение на сектор битово отопление, който се изпълнява на местно ниво. Интегрираният проект се изпълнява от Столична община, в качеството на координиращ бенефициент, в партньорство с общините Бургас, Русе, Стара Загора, Велико Търново и Монтана, както и Клуб „Икономика 2000“, в качеството им на асоциирани бенефициенти. Бюджетът на проекта е 16,7 млн. евро, като финансовият принос от Европейската комисия е 60% или около 10 млн. евро, а националното съфинансиране е в размер на около 6,7 млн. евро. Проектът е структуриран в три фази – подготовка, демонстрация и изпълнение, с обща продължителност 6 години (02.10.2018 – 02.10.2024г.). През месец януари, 2020г. е завършено изпълнението на първа фаза (подготовка) от проекта, през която са положени основите за успешното изпълнение на следващите дейности. Завършено е изпълнението и на втората фаза от проекта, като са изпълнени следните дейности – доставка, монтаж и въвеждане в експлоатация на отоплителните уреди за битово отопление на одобрените домакинства, както следва: община Монтана е подменила пилотно 50 бр. отоплителни уреди, община Бургас – 74 бр., община Велико Търново – 56 бр., община Стара Загора – 63 бр., община Русе – 63 бр., Столична община – 125 бр. В момента тече третата фаза – същинско изпълнение на проекта, като е извършено следното:

Община Монтана – В рамките на третата фаза са сключени 232 броя договори с одобрените домакинства за получаване на заявеното отоплително оборудване. Проведена е процедура по ЗОП и са сключени договори с доставчици на уредите. Извършва се монтаж и въвеждане в експлоатация на новите уреди;

Община Бургас – Обявен е прием на заявления за граждани за участие по проекта, като през м. октомври 2021г. са одобрени 719 бр. домакинства. Избрани са изпълнители по реда на ЗОП. Реалната подмяна на старите с нови екологосъобразни отоплителни следва да е приключила преди отоплителен отоплителен сезон 2022/2023г.;

Община Велико Търново – сключени са договори с 261 домакинства, на които предстои да бъдат подменени уредите. Предвижда се да бъде обявена допълнителна покана за кандидатстване за подмяна на уреди, като бройката ще е в зависимост от реализирания финансов остатък;

Община Стара Загора – завършено е набирането на документи от кандидати за подмяна на отоплителни уреди, като са одобрени общо 288 домакинства;

Община Русе е одобрила 324 домакинства по време на първата покана за кандидатстване към гражданите на гр. Русе. Пусната е и втора покана, като одобрените кандидати са 151 бр.;

Столична община – През юли, 2021г. е започнало приемане на документи за кандидатстване, в рамките на третата фаза на проекта. Публикувани са две покани, като по първата покана са класирани 347 домакинства, а по втората предстои оценка и

---

² <https://lifeipcleanair.eu/>

класиране на кандидатите. През май, 2022г. е сключено рамково споразумение за доставка, монтаж, въвеждане в експлоатация и гаранционно обслужване на отоплителни уреди.

В резултат на изпълнението на проекта се очаква да бъдат обхванати 10 500 домакинства, които ще подменят старите уреди. Общата прогнозната стойност на спестените емисии ФПЧ₁₀ е 157,5 тона за година.

Законодателството дава възможност на общинските власти за въвеждане на зони за ниски емисии при нарушено качество на въздуха по даден компонент – тези зони се разглеждат само като един от възможните начини за постигане на нормите. Прилагането на този инструмент трябва да става след извършен анализ, който да показва необходимостта от това, както и ефектът, който ще бъде постигнат. Вероятно прилагането на този инструмент не е оправдано в по-малки общини, предвид свързаните с това разходи, необходимост от кадрово обезпечаване и пр. Към момента няма община, която да е въвела зона с ниски емисии, свързана с ограничаване на емисиите на вредни вещества от битовото отопление. Община Димитровград е изразила позиция, че това не е необходимо, тъй като има ясно изразена тенденция за подобряване на качеството на атмосферния въздух по показател ФПЧ₁₀. Според община Бургас предвид етапа на изпълнение на проекта по ОПОС 2014 – 2020г., както и интересът на гражданите за участие, за 2022г., не се налага и не се предвижда въвеждането на ЗНЕ. Столична община (СО) има изготвен проект на Наредба за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества в атмосферния въздух. Целта на нормативния акт е да се уредят правилата и условията за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества на територията на СО и въвеждане на забрани за употребата на твърди горива за битово отопление на цялата територия на СО или на части от нея.

Има общини, в които до момента не са реализирани мерки по подмяна на уреди за битово отопление поради липса на осигурено финансиране. Следва да бъде отчетен и факта, че част от гражданите по собствена инициатива са преминали към по-екологична форма на отопление, сравнение за което ще може да бъде направено след официалното обявяване на данните от националното преброяване на населението през 2021г. Други фактори, които трябва да бъдат отчетени и влияят негативно на процеса по подмяна на начина на отопление са растящата инфлация, покачващите се цени на енергоносителите и тяхната достъпност за населението.

2. МЕРКИ В СЕКТОР ТРАНСПОРТ

Съгласно НППКАВ, източниците на ФПЧ от транспорта са по-малки от тези от битовото отопление, но са важни, а в някои горещи точки дори може да доминират. Целта на мерките по отношение на транспорта е да бъде гарантирано, че превозните средства не емитират повече, отколкото са били проектирани да емитират, тоест да се гарантира че контролните технологии са налице и работят, и второ, да се насърчи по-бързото внедряване на по-модерни и по-чисти превозни средства.

В НППКАВ са набелязани следните мерки, чието изпълнение следва да допринесе за намаляване на емисиите от този сектор:

Мерки: Контрол при първоначална регистрация на моторните превозни средства (МПС) и подобряване на контрола на МПС по пътищата

Предприети са мерки, свързани със разработване и приемане на Закон за изменение и допълнение на Закона за движението по пътищата (ЗДвП, изм. и доп., ДВ,

бр.97 от 5 декември 2017г.), в сила от 6 юни 2018г., с който е създадена възможност за обмен на данни между Министерството на вътрешните работи и Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" за регистрираните превозни средства и за периодичните им технически прегледи. Това позволява на органа за контрол и организация на пътното движение „Контрол на автомобилния транспорт“ (КАТ) към МВР незабавно да предприема мерки и служебна дерегистрация на автомобилите, за които е констатирана опасна техническа неизправност, в това число липса на катализатор/DPF филтър. След отстраняване на несъответствието от страна на собственика, следва повторно преминаване на технически преглед, където това да бъде удостоверено. Тези разпоредби от закона са в сила от 6 юни 2018г.

С мерките бе предвидено приемане на нов Закон за движението по пътищата и Закон за пътните превозни средства, както и съответната подзаконова нормативна уредба. В Програмата за управление на правителството на Република България за периода 2017-2021г., приета с Решение № 447 на Министерския съвет от 2017г. е предвидено като мярка извършването на законодателни промени за отмяна на действащия Закон за движението по пътищата, който е от 1999г. и не отговаря на променените обществени отношения, които следва да се уредят с приемането на нови закони, като е предвидено разработването на проекти на нов Закон за движението по пътищата, Закон за пътните превозни средства и Закон за водачите на моторни превозни средства.

През 2019 г. са разработени проекти на нов Закон за движението по пътищата и нов Закон за пътните превозни средства, като същите са публикувани за обществено обсъждане. С оперативното решение на Министерския съвет от 18 декември 2019г. е одобрен доклад от заместник министър-председателя, от министъра на вътрешните работи и от министъра на регионалното развитие и благоустройството, в който се предлага изготвянето на проект на един нов Закон за движението по пътищата, вместо приемането на три нови закона, предвид, че обществените отношения, които е необходимо да се регламентират, са свързани с множество взаимнообвързани фактори. В началото на 2020 г. е сформирана междуведомствена работна група с представители на МВР, МТИТС, МРРБ и Държавна агенция „Безопасност на движението по пътищата“, която да разработи проект на нов Закон за движението по пътищата. Проектът е публикуван за обществено обсъждане на Портала за обществени консултации на Министерския съвет за обществено обсъждане. Дни преди изтичането на срока за общественото обсъждане проектът е свален от електронната страница, като процедурата по приемане на проекта е прекратена.

Във връзка с подобряването на контрола по пътищата е планирано закупуването на нови технически средства за измерване стойности на изгорелите газове от МПС за всички звена „Пътна полиция“ в областните дирекции на МВР в страната, според информацията на Министерството на вътрешните работи.

Мярка: Подобряване на годишните технически прегледи

Мярката е свързана с приемане на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № Н-32 от 16 декември 2011г. за периодичните прегледи за проверка на техническата изправност на пътните превозни средства (обн., ДВ, бр.104 от 2011г.). Същата е обнародвана на 11 септември 2020 г. в Държавен вестник, бр.80 от 2020г. С НИД на Наредба № Н-32 са създадени условия за автоматично въвеждане в информационната система за електронно регистриране на извършените периодични прегледи на пътните превозни средства на данните, получени от средствата за измерване (газоанализатор, димомер и стенд за измерване на спирачните сили) при извършените по време на прегледа измервания. Целта е повишаване качеството на извършваните периодични прегледи за проверка на техническата изправност на

пътните превозни средства чрез предотвратяване на нерегламентирана намеса от техническите специалисти, извършващи прегледи и недопускане на поставяне на погрешни заключения относно техническата изправност на превозните средства.

Определени са също условията и редът за извършване на проверка за определяне на екологичната група на моторните превозни средства от категории M1 и N1. Въведени са критерии за категоризиране на моторните превозни средства от категории M1 и N1 в пет екологични групи в зависимост от степента на отрицателното им въздействие върху околната среда и качеството на атмосферния въздух и в зависимост от:

- екологичната категория на моторното превозно средство (EURO категория) или датата на първа регистрация;
- резултатите от проверката на съдържанието на въглероден оксид за моторни превозни средства с двигатели с принудително запалване на работната смес или от измерването на коефициента на поглъщане на светлината (димност) за моторни превозни средства с двигатели със запалване чрез сгъстяване на работната смес.

Моторните превозни средства, задвижвани само с електродвигатели или с водородна горивна клетка, както и хибридният електрически моторни превозни средства, ще се категоризират в най-високата пета екологична група. За моторните превозни средства, оборудвани с уредба, която позволява работата на двигателя с втечен нефтен газ (ВНГ) или сгъстен природен газ (СПГ), е предвидено да се категоризират към екологична група, като проверките за определянето ѝ да се извършват при работа на двигателя с ВНГ или СПГ.

В случаите, когато екологичните групи на моторните превозни средства се определят по време на периодичните прегледи за проверка на техническата им изправност в знака за периодичен преглед за проверка на техническата изправност на пътното превозно средство ще има вграден идентификатор, позволяващ четене и запис на информация от дистанция, в това число и информация за екологичната група на моторното превозно средство. В случаите, когато екологичните групи на моторните превозни средства се определят по искане на техния собственик, се издава знак за определяне на екологична група на моторно превозно средство, който също позволява четене и запис на съдържащата се информация от дистанция.

Въведените мерки за категоризиране на моторните превозни средства от категории M1 и N1 в екологични групи ще са в помощ на общините в Република България при определянето и въвеждането на зони с ниски емисии.

Мярка: Въвеждане на ЗНЕ за транспорта

Предвид това, че емисиите от транспорта не са основният източник на емисии с принос за регистрираните превишения за замърсител ФПЧ_{10} и че автомобилният транспорт оказва влияние върху качеството на въздуха главно в големите урбанизирани райони, тази мярка се очаква да се прилага в тези общини, в които това е абсолютно необходимо, и там, където подобни мерки ще имат значително въздействие. В тази връзка Столична община и община Пловдив, които попадат в тази категория, са предприели стъпки за въвеждането ѝ.

В комплексната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух на Столична община за периода 2021 – 2026г. е направен анализ за прилагането на мярка „Зони с ниски емисии по отношение на ФПЧ_{10} , $\text{ФПЧ}_{2,5}$ и NO_x от транспорта“, като се включват и емисиите на ФПЧ_{10} от битовото отопление в Столична община. Столична община е изготвила проект на *Наредба за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества в атмосферния въздух на територията на Столична община*. Целта на нормативния акт е да се уредят правилата и условията за създаване на зони с ниски емисии на вредни вещества на територията на общината и въвеждане на

ограничения и забрани за движението на моторни превозни средства, категоризирани в екологични групи, за определен период от време, в тези зони. Към момента наредбата не е приета от Столичния общински съвет.

По отношение на въвеждане на Зони с ниски емисии за транспорта на територията на община Пловдив, съгласно *Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на община Пловдив за периода 2018-2023 г.*, през 2021г. същата е възложила обществена поръчка с предмет: Разработване на Методика за въвеждане на зони с ниски емисии на вредни вещества (замърсители на атмосферния въздух) на територията на община Пловдив, чието приемане предстои.

В плана за действие към *Програмата за качество на атмосферния въздух по показател ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2,5} на Община Русе за периода 2021 – 2026г.* е заложена мярка „Въвеждане на зона/и с ниски емисии и ограничаване на движението на МПС по определени улици“. Община Русе е сключила договор от 17.02.2022г. с Русенски университет „Ангел Кънчев“, за „Разработване на методика за въвеждане на нискоемисионна/и зони в гр. Русе, с прилагане на която да се подобри качеството на атмосферния въздух, чрез ограничаване на достъпа на замърсяващите превозни средства и въвеждане на зони с ниски емисии“. Към юни, 2022г. на Община Русе е предаден окончателният вариант на разработената методика за въвеждане на зона с ниски емисии в гр. Русе. Първите ограничения за автомобили се очакват да започнат от 01.11.2024г., тъй като Община Русе предвижда две години за информационна кампания за населението, подготовка на техническо и технологично оборудване и привеждане на нормативната уредба в съответствие. С предложената зона с ниски емисии в гр. Русе се цели намаляване на NO₂, ФПЧ₁₀ и ФПЧ_{2,5}, минимизиране на въздействието от разместването на трафика в транспортната мрежа на града.

В плана за действие към *Програмата за подобряване на КАВ на община Бургас* е заложена мярка „Въвеждане на зона с ниски емисии на вредни вещества от транспорта „ЦГЧ“ – първи етап – при необходимост и „Въвеждане на зона/и с ниски емисии и ограничаване движението на МПС по определени улици – втори етап – при необходимост“. Към момента общината е подала информация, че данните от автоматичните и мобилната измервателни станции за КАВ не индикират необходимост от въвеждане на ЗНЕ от транспорта.

Отделно от информацията за сектор Транспорт по-горе, следва да бъде спомената процедура № BG16M1OP002-5.004 „Мерки за адресиране на транспорта като източник на замърсяване на атмосферния въздух“³ на Оперативна програма „Околна среда 2014-2020г.“ за насърчаването на по-бързото внедряване на по-модерни и почисти превозни средства на обществения транспорт с безвъзмездна финансова помощ на обща стойност 493 959 636,47 лв. Бенефициенти по процедурата са Столична община, община Сливен, община Хасково, община Варна, община Стара Загора, община Враца, община Русе, община Бургас и община Перник.

3. ХОРИЗОНТАЛНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕРКИ

В НППКАВ са набелязани и мерки, чието изпълнение няма пряко изражение като количествено намаляване на емисиите, но са в допълнение към представените секторни мерки (т.нар. "меки" мерки). Те са свързани главно с укрепването на институционалния капацитет и конфигурацията на национално, регионално и общинско равнище за подготовка и изпълнение на програми за качество на въздуха.

---

³ <https://eumis2020.government.bg/bg/s/Procedure/InfoEnded/3194083a-40d7-4d3a-897f-34e47024a163>

Мярка: Създаване на подходящи институционални механизми, с цел създаване на екип от експерти, които да предоставят съвети и подкрепа в областта на подобряване на качеството на атмосферния въздух

С Решение № 764 от 16 декември 2019г. Министерският съвет одобри и предложи на Народното събрание да ратифицира изменение на Споразумението за предоставяне на консултантски услуги между МОСВ и Международната банка за възстановяване и развитие. Една от целите бе да се осигури изпълнение на договорените практически дейности по *Плана за изграждане на капацитет за изпълнение на мерките от Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018-2024г.* Изпълнени са предвидените дейности свързани с изграждане на капацитет в подкрепа на НППКАВ на местно ниво. През 2020г. са проведени информационни семинари, като дейностите са описани в документ на Световната банка: *„Резултат 8: Институционална координация, ангажираност на заинтересованите страни и изграждане на капацитет в подкрепа на Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха и Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух“.* Акцентът при изграждането на капацитет е насочен към това, да се подобри капацитетът за планиране и изпълнение на мерки на общинско ниво. На проведените работни срещи, семинари и обучения са обхванати редица теми, включително: въздействия на фини прахови частици върху здравето; разработване на местни инвентаризации на емисиите; въвеждане на зони с ниски емисии (ЗНЕ) за битово отопление и транспорт; картиране на горещи точки на емисии; разработване на бизнес план за чист въздух; финансова оценка; комуникация и мониторинг и докладване. Участниците са представители на общини, регионални здравни инспекции и регионални инспекции по околната среда и водите.

В програма „Околна среда“ 2021-2027г. в приоритет „Въздух“ е предвидена мярка за „Създаване на Национална мрежа на експерти по качество на атмосферния въздух“ като мерките за повишаване на експертния капацитет са насочени към бенефициентите и органите на местно ниво, ангажирани с прилагането на политики, свързани с качеството на въздуха, включително контрола върху тяхното прилагане.

Мярка: Определяне на целите и обхвата на капацитета за моделиране: да включва разпространение на емисиите и трансгранично замърсяване, включително и провеждане на национално проучване на разпределението на източниците. Създаване на подходящи институционални договорености и на първоначална програма

Мярката на този етап не е изпълнена. Целесъобразно е изпълнението ѝ да бъде съобразено с промените в изискванията на европейското законодателство по опазване чистотата на въздуха, което е в процес на преразглеждане към настоящия момент.

Мярка: Определяне на обхвата и механизмите за проучване на рисковете за здравето. Стартиране и провеждане на проучването на фази

Националният център по общественото здраве и анализи участва като партньор в изпълнение на Националната научна програма (ННП) „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и бедствия“ (2018-2023). Програмата е одобрена с Решение на МС № 577/17.08.2018г. и финансирана от Министерството на образованието и науката. Една от основните задачи на ННП е да предостави научно обосновани доказателства, въз основа на които компетентните органи да имат

възможност да вземат решения по отношение на политики и мерки за ограничаване замърсяването на атмосферния въздух в градска среда. В изпълнение на задачите, поставени в РП I.5, касаещи оценката на влиянието на качеството на атмосферния въздух в градската среда върху здравето са извършени следните дейности:

- Създадена е база данни за ежедневната хоспитализация на населението по определен набор здравни индикатори за десетгодишен период (2009-2018г.);
- Идентифицирани са диагнози, които на база на научните доказателства, се асоциират с влошено качество на въздуха;
- Идентифицирани са високо чувствителни групи по възраст (деца и възрастни). Това позволява ранни решения за управление на риска и превенция на здравния риск в резултат на експозиция на замърсители на атмосферния въздух в градската среда;
- Създадена е таблична база входни данни за показатели на качеството на въздуха и за заболяемостта за годишен период.

Анализът на здравния статус в страната за дефиниране на набор от сценарии за числени експерименти с цел изясняване на влиянието на градската въздушна среда върху човешкото здраве, изисква верифицирането на моделите, рафиниране и организиране на наличните данни, както и внасянето на допълнителни такива. В процеса на рафиниране на данните е установено, че е необходимо да се допълнят данни относно здравния статус на населението.

В ННП е заложено изготвянето на каталог на най-типичните и обществено значими заболявания, свързани с въздушната среда и градската въздушна среда, което ще бъде осъществено в края на периода на програмата (2023г.). Разработените модели и прогнози в рамките ННП „Околна среда“ могат да бъдат база за вземане на решения и оценка на ефективността на предприетите от общините мерки за ограничаване на замърсяването.

Подробните отчети по ННП „Околна среда“ могат да бъдат намерени на интернет страницата на Програмата: <https://nnpos.wordpress.com/>

4. НАПРЕДЪК ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЦЕЛИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКОТО И НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ФИНИ ПРАХОВИ ЧАСТИЦИ

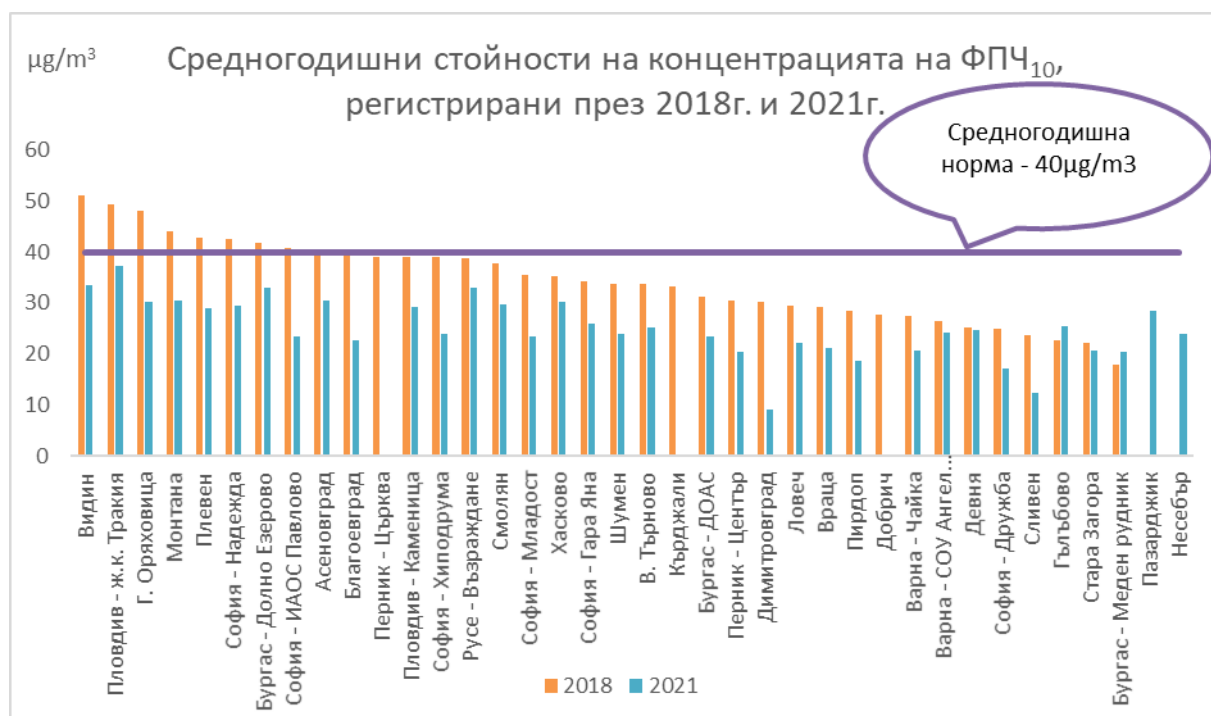
Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух, 2018 - 2024г., има за цел да допринесе за решаването на проблем който, по ред причини, е хроничен за страната. На територията на страната превишения на нормите за съдържание на ФПЧ₁₀ се регистрират от самото начало на въвеждането на европейското законодателство. Трябва да бъде отбелязано, че е налице значително подобрене от гледна точка нивата на този замърсител през последните десет години. Основните причини за регистрираното подобрене са приложените от страната мерки за ограничаване на емисиите от индустрията, подобряването на социалното и икономическо положение на част от населението, предприетите мерки за подобряване на транспортната инфраструктура, включително предприетите мерки за изпълнение на НППКАВ. Трябва да бъде подчертано, че приносът от текущото изпълнение на мерките от НППКАВ е много трудно да бъде остойностен и отчетен (основно по чисто технически, но също и по административни, финансови и пр. причини), извън общото подобрене, което се отчита от пунктовете за мониторинг на КАВ. Считаме, че и това не е необходимо, доколкото са важни единствено две неща – изпълнението на мерките от програмата и постигането на определените от законодателството норми в общините.

Като част от подхода за подобряване на КАВ са и изискванията на Директива (ЕС) 2016/2284 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2016

година за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители, за изменение на Директива 2003/35/ЕО и за отмяна на Директива 2001/81/ЕО, в която са установени национални задължения за намаляване на емисиите на серен диоксид, азотни оксиди, неметанови летливи органични съединения амоняк и фини прахови частици (ФПЧ_{2.5}). Отчитането на общото намаление на емисиите на национално ниво от страна на държавите-членки става спрямо определената в директивата за базова 2005г. Мерките, включени в НППКАВ за намаляване на емисиите от ФПЧ₁₀ в сектори Битово отопление и Транспорт са релевантни и за ФПЧ_{2.5} и съответно допринасят за намаляването им, което от своя страна е принос към изпълнението на задълженията на България по директивата. Съгласно данните от Националната инвентаризация на емисиите на вредни вещества в атмосферния въздух за 2020г. (докладвана през 2022г.) общите национални емисии на ФПЧ_{2.5} за 2005г. са 39.65 kt, а за 2020г. – 31.72 kt.

Съгласно данните за 2021г.⁴ от мониторинга на качеството на атмосферния въздух, тенденцията за постигане на съответствие с нормите за ФПЧ₁₀ от все повече общини се запазва, независимо от сложната ситуация през последните няколко години. Във всички пунктове⁵ за мониторинг от Националната автоматизирана система за контрол качеството на атмосферния въздух през 2021г. са регистрирани нива на замърсяване под определената средногодишна норма за опазване на човешкото здраве за ФПЧ₁₀, което е несъмнен успех. Нормата е постигната във всички общини в агломерация BG0001 Столична, BG0002 Агломерация Пловдив, BG0003 агломерация Варна, в район Северен /Дунавски BG0004, в район Югозападен BG0005 и район Югоизточен BG0006.

Фигура 1

⁴ За данните от 2021г.е приложена методика за определяне на превишенията на пределно допустимите стойности на ФПЧ₁₀, които се дължат на емисии на природни източници – пустинен прах. Методиката е разработена от НИМХ и приложена съгласно дадената възможност в чл.20 на Директива 2008/50/ЕО относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа, транспонирано в чл.32 на Наредба 12 от 15 юли 2010г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух

⁵ В три от тях са регистрирани по-малко от 75% валидни данни - изискуем минимум за статистическа обработка.

Продължава съществения напредък и по отношение увеличаване на броя на общините, в които е постигната и средноденонощната норма (СДН).

Фигура 2

Същевременно, както се вижда и от **Фигура 2** по-горе, въпреки положените усилия, за календарната 2021г. България все още не е постигнала пълно съответствие с изискванията на европейското и националното законодателство по отношение качеството на атмосферния въздух.

- Основните сектори, чиито емисии на вредни вещества водят до наднормено замърсяване на атмосферния въздух, продължават да имат своя отрицателен принос към замърсяването с фини прахови частици. Мерките от НППКАВ посочени по-горе, все още не се изпълняват в пълна степен в редица общини с нарушено качество на въздуха, а в някои тяхното прилагане не е започнало;

- Последните години отрицателна роля по отношение на качеството на атмосферния въздух играят и споменатите по-горе социално-икономически фактори – пандемията, причинена от Ковид-19, и последвалата я икономическа криза, която продължава и към настоящия момент, имат своето отражение и върху КАВ, поради значителното поскъпване на енергоносителите, както и поради принудителната промяна на битовите навици на населението (оставането по домовете за дълги периоди от време, както на учащите се, така и населението в работоспособна възраст);

- Допълнително много ниското потребление на природен газ в бита на национално ниво, високата цена на този енергоносител напоследък, недостатъчно развитите топлофикационни мрежи, са причина значителен сегмент от обществото да решава проблема с отоплението през зимния период като изгаря най-евтините горива, които са и най-замърсяващи;

- Трябва да се отчетат също високите нива на инфлация, покачващите се цени на носителите на енергия и съответно – достъпността им за населението, като ефектът от тях върху КАВ тепърва ще бъде отчетан.

Като е известно, Европейската комисия сезира Съда на Европейския съюз с искане за налагане на имуществени санкции на България, вследствие на което е в ход дело С-174/21, решението по което се очаква през 2023г. Към настоящия етап е публикувано единствено заключението на Генералния адвокат по делото, и то е като

цяло положително за страната. Считаме, че една от основните причини за това е именно разработването, приемането и изпълнението на мерки по НППКАВ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение трябва да бъде посочено, че от страна на МОСВ са предприети действия, които да спомогнат изпълнението на НППКАВ и съответно – постигането на определеното от законодателството качество на въздуха. С оглед осигуряване изпълнението на предвиденото в НППКАВ, в одобрената на 7.10.2022г. от Европейската комисия програма „Околна среда“ 2021-2027г. по Приоритет 5 „Въздух“ за адресиране на проблема с наднорменото замърсяване с ФПЧ₁₀ е предвиден значителен ресурс – около 773 млн. лева, в това число и национално съфинансиране. Фокусът отново ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха като над 610 млн. лв. ще бъдат насочени приоритетно за намаляване на замърсяването от битовото отопление чрез поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво с екологични алтернативи в домакинства. Процедурата за подмяната на отоплението на дърва и въглища се планира да стартира през първото тримесечие на 2023г. Предвижда се и Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда също да финансира мерки за подобряване на качеството на атмосферния въздух.